

המערכה המשפטית הבינלאומית נגד ישראל – תגובות ומשמעויות

26 במאי 2024

עיקרים

◀ ב-24 במאי 2024, פרסם בית הדין הבינלאומי לצדק בהאג (ICJ) צווים זמניים לגבי פעילות צה"ל ברפיח ולגבי הדרישות ההומניטריות מישראל במסגרת האמנה למניעה ולענישה על רצח עם. הצווים הוצאו בעקבות תביעה שהגישה דרום אפריקה נגד ישראל בטענה להפרה לכאורה של מחויבויות במסגרת האמנה למניעת רצח עם.

◀ ב-20 במאי 2024, הודיע כרים ח'אן, התובע הכללי של בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג (ICC),¹ כי הגיש בקשה להוצאת צווי מעצר בחשד לפשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות נגד יחיא אלסנואר, ראש הלשכה המדינית של חמאס ברצועת עזה, מחמד צ'יף, מפקד הזרוע הצבאית של חמאס ואסמאעיל הניה, ראש הלשכה המדינית של חמאס. במקביל, הוגשה בקשה גם נגד ראש ממשלת ישראל, בנימין נתניהו, ושר הביטחון, יואב גלנט. צוין כי הרכב של בית הדין יכריע בשאלה האם להוציא את צווי המעצר.

◀ הצו החדש של בית הדין הבינלאומי אינו מורה על עצירת מבצע צה"ל ברפיח אלא רק קובע כי ישראל לא תבצע במסגרתו פעולות שעלולות להיחשב כרצח עם נגד הפלסטינים. זו הפעם הרביעית שבית הדין הבינלאומי לצדק דוחה את העתירות שהגישה דרום אפריקה להוצאת צווים שיוזרו על הפסקה מוחלטת או חלקית של המלחמה בכל רצועת עזה.

◀ הבקשה לצווי מעצר נגד נתניהו וגלנט היא חסרת תקדים מאחר שמדובר בפעם הראשונה בה משרד התובע של בית הדין הפלילי הבינלאומי מבקש לעצור אישים ממדינה מערבית, כל שכן מנהיג נבחר של מדינה דמוקרטית. היא גם יצרה השוואה בלתי מוסרית בין המנהיגים הישראלים לבין בכירי חמאס שהיו אחראים למתקפת טרור אכזרית בה נרצחו למעלה מ-1,200 אנשים ויותר מ-240 נחטפו. הוצאת הצווים נגד אישים המכהנים בתפקידים עלולה להוביל לצעדים דומים מצד משרד התובע גם נגד אישי ממשל ואנשי צבא שכבר אינם מכהנים שתעיד על חוסר אמון במערכת המשפטית בישראל.

◀ פסיקת בית הדין הבינלאומי לצדק והבקשה של התובע ח'אן נתפסות בעיני הרשות הפלסטינית, חמאס וארגונים פלסטיניים בלתי ממשלתיים כהישגים חשובים במסגרת "הלוחמה המשפטית" שהם מנהלים מזה שנים נגד

¹ בית הדין הבינלאומי בהאג עוסק בתביעות בין מדינות. אין לו סמכות אכיפה. יישום הצווים מצריך החלטה של מועצת הביטחון של האו"ם; בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג עוסק בתביעות פליליות נגד אישים שנשאו באחריות (ביצעו או הורו לבצע) לביצוע פשעים חמורים הכוללים רצח עם, פשעים נגד האנושות ופשעי מלחמה. להחלטות שלו יש תוקף מחייב עבור כל המדינות החתומות על אמנת רומא (נחתמה ב-1998 וכוננה את בית הדין הפלילי הבינלאומי) וצוין כי ישראל וארה"ב אינן חתומות על האמנה.

ישראל ואשר מהווה בראייתם מרכיב מרכזי בפעילות נגד ישראל אשר הוא לא פחות חשוב מהמאבק המזוין נגד ישראל, בין השאר באמצעות פנייה לערכאות משפטיות בינלאומיות (ראו נספח).

◀ הפלסטינים בירכו על פסיקת בית הדין הבינלאומי לצדק ועל הבקשה להוצאת צווי מעצר נגד נתניהו וגלנט למרות שהפסיקה כללה גם את הנהגת חמאס. עם זאת, חלק מתגובות הביעו ספק לגבי נכונות ישראל להפסיק את הפעולה ברפיח לצד ביקורת על בקשת התובע ח'אן להוציא צווי מעצר גם נגד שלושת בכירי חמאס.

פסיקת בית הדין הבינלאומי לצדק

◀ ב-24 במאי 2024, הוציא בית הדין הבינלאומי לצדק בהאג צווים זמניים לגבי פעילות צה"ל ברפיח ולגבי הדרישות ההומניטריות מישראל במסגרת האמנה למניעת ולענישה על רצח עם. להלן עיקרי הצווים (אתר בית הדין הבינלאומי לצדק, 24 במאי 2024):

- ◆ ישראל חייבת לעצור באופן מיידי את המתקפה הצבאית שהיא מנהלת, וכל פעולה אחרת במחוז רפיח, שעלולה לגרום לפלסטינים ברצועת עזה תנאי חיים שעלולים להביא להרס הפיזי שלהם באופן מלא או חלקי.
- ◆ ישראל חייבת לשמור על מעבר רפיח פתוח עבור אספקה ללא הפרעה בהיקף של שירותים בסיסיים נדרשים בדחיפות ועבור סיוע הומניטרי.
- ◆ ישראל חייבת לנקוט בצעדים יעילים כדי להבטיח גישה ללא הפרעה לרצועת עזה של כל ועדת חקירה, משימה לחקירת עובדות או כל גוף חקירה אחר שקיבל מנדט מגופים מוסמכים של האו"ם לחקור טענות על רצח עם.

**הדין בבית הדין הבינלאומי לצדק
(חשבון X של בית הדין הבינלאומי לצדק, 24 במאי 2024)**

◀ הפסיקה התקבלה לאחר תביעה שהגישה דרום אפריקה נגד ישראל ב-29 בדצמבר 2023 בטענה שישראל הפרה לכאורה את המחויבויות שלה במסגרת האמנה למניעה ולענישה על רצח עם. בית הדין פרסם החלטות נוספות בשלושה סבבים קודמים:

- ◆ ב-26 בינואר 2024, קבע בית הדין כי יש לו סמכות להכריע בעתירה, מבלי לקבוע כי ישראל מבצעת רצח עם. בית הדין גם הוציא צווים זמניים ראשוניים שקבעו בין השאר כי ישראל חייבת למלא אחרי המחויבויות שלה ולהימנע מהרג של פלסטינים ומגרירת תנאי מחייה שעלולים להביא להרס פיזי של כלל

הפלסטינים ברצועת עזה או חלקם; על ישראל למנוע הסתה לביצוע רצח עם נגד הפלסטינים ולפעול נגד אחרים להסתה; ועל ישראל לפעול באופן מיידי לאספקה של סיוע הומניטרי ושל שירותים בסיסיים נדרשים (אתר בית הדין הבינלאומי לצדק, 26 בינואר 2024).

◆ ב-16 בפברואר 2024, דחה בית הדין את בקשת דרום אפריקה להוציא צו שימנע מישראל להוציא לפועל מבצע צבאי ברפיח וקבע כי הצווים שהוצאו בינואר מכסים את כל שטח רצועת עזה. עם זאת, השופטים שבו על הדרישה שישראל תציית למחויבויות שלה במסגרת האמנה למניעת רצח עם ותבטיח את ביטחונם של הפלסטינים ברצועה (16 בפברואר 2024).

◆ ב-28 במרץ 2024, קבע בית הדין כי ישראל חייבת לנקוט בכל הצעדים ההכרחיים והיעילים על מנת להבטיח אספקה ללא הפרעה של השירותים הבסיסיים הנדרשים ושל סיוע הומניטרי לפלסטינים בכל רצועת עזה, כולל באמצעות הגדלת הקיבולת ומספר המעברים היבשתיים. הפסיקה הגיעה בעקבות בקשה של דרום אפריקה שטענה כי המצב ההומניטרי ברצועת עזה החרף מאז הוצאת הצווים בינואר וכי יש רעב ברצועה (אתר בית הדין הבינלאומי לצדק, 28 במרץ 2024).

משמעויות הפסיקה

◀ הצו החדש של בית הדין הבינלאומי אינו מורה על עצירת מבצע צה"ל ברפיח שהחל ב-7 במאי 2024, אלא רק קובע כי ישראל לא תבצע במסגרתו פעולות שעלולות להיחשב כרצח עם נגד הפלסטינים. בשל כך, מדובר בפעם הרביעית שבה בית הדין הבינלאומי לצדק דוחה את העתירות שהגישה דרום אפריקה להוצאת צווים שיורו על הפסקה מוחלטת או חלקית של המלחמה בכל רצועת עזה.

השלב הבא

◀ לבית הדין הבינלאומי לצדק אין יכולת אכיפה של הצווים אותם הוא מפרסם. בשל כך, נדרשת החלטה של מועצת הביטחון של האו"ם שתעניק לצווים הללו תוקף חוקי שיחייב את ישראל לציית להם. אם ארה"ב תחליט על הטלת וטו, היא תוכל לסכל את העברת ההחלטה.

◀ אם ארה"ב תימנע מהטלת וטו ותתקבל החלטה של מועצת הביטחון של האו"ם שתדרוש לעצור את הפעילות ברפיח, ללא תנאים, ישראל תהיה מחויבת לציית לה. סירוב ישראלי עלול להוביל לסנקציות בינלאומיות, וגם לצעדים ממוקדים מצד מדינות, כדוגמת הפסקת שיתוף פעולה בתחום הביטחוני.

בקשת התובע בבית הדין הפלילי לצווי מעצר

הודעת התובע הכללי

◀ ב-20 במאי 2024, הודיע כרים ח'אן, התובע הכללי של בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג, כי הגיש לערכאת קדם-משפט של בית הדין בקשה להוצאת צווי מעצר בחשד לפשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות נגד יחיא אלסנאר ראש הלשכה המדינית של חמאס ברצועה, מחמד צ'יף, מפקד הזרוע הצבאית של חמאס וראש הלשכה המדינית של חמאס אסמאעיל הניה. במקביל, הגיש בקשה נגד ראש ממשלת ישראל, בנימין נתניהו, ושר הביטחון, יואב גלנט. ח'אן ציין כי הפשעים לכאורה התבצעו בהקשר של עימות מזוין בינלאומי בין ישראל לבין "פלסטין" ושל

עימות מזוין שאינו בינלאומי בין ישראל לבין חמאס שמתנהל במקביל (אתר בית הדין הפלילי הבינלאומי, 20 במאי 2024).

◀ ח'אן ציין כי הבקשה היא תוצאה של חקירה עצמאית וחסרת פניות שקיים משרד התובע, וכי פאנל נטול פניות של מומחים למשפט בינלאומי בחן את הראיות ואישש את ההמלצה בדבר צווי המעצר. הוא הבהיר כי משרדו ממשיך לבדוק כיווני חקירה נוספים, כולל דיווחים על אלימות מינית במתקפה ב-7 באוקטובר ותקיפות נרחבות שגרמו לנפגעים אזרחיים רבים ברצועת עזה, וכי הוא עשוי להגיש בקשות לצווי מעצר נגד אישים נוספים.

◀ ח'אן הסביר כי הבקשה לצווי המעצר היא במסגרת חקירה המתבצעת סביב ההסלמה במעשי האיבה והאלימות מאז ה-7 באוקטובר 2023, וזאת כחלק מחקירה מקיפה שנפתחה על ידי משרד התובע הכללי בבית הדין הפלילי הבינלאומי כבר במרץ 2021 לבחינת חשדות לפשעים שבוצעו ב"מדינת פלסטין", בכל השטחים שנכבשו בשנת 1967, ובכלל זה רצועת עזה ומזרח ירושלים.

התובע כרים ח'אן (חשבון X של בית הדין הפלילי הבינלאומי, 20 במאי 2024)

הצווים נגד מנהיגי חמאס

◀ לפי ח'אן, יש יסוד סביר להאמין כי לשלושת בכירי חמאס יש אחריות פלילית להרג של מאות אזרחים ישראלים ב-7 באוקטובר 2023 ולחטיפה של לפחות 245 בני אדם. הוא הוסיף כי הם תכננו והניעו את ביצוע הפשעים וכי התנהלותם, כולל ביקורים אצל החטופים, מעידה על מידת האחריות שלהם. הסעיפים המיוחסים לשלושת מנהיגי חמאס החל מ-7 באוקטובר 2023 הם:

- ◆ השמדה כפשע נגד האנושות;
- ◆ רצח כפשע נגד האנושות;
- ◆ לקיחת שבויים כפשע מלחמה;
- ◆ אונס ואלימות מינית כפשע נגד האנושות וכפשע מלחמה, בנסיבות של שבי;
- ◆ עינויים כפשע נגד האנושות, בנסיבות של שבי;
- ◆ מעשים לא אנושיים נוספים שמהווים פשעים נגד האנושות, בנסיבות של שבי;
- ◆ יחס אכזרי כפשע מלחמה, בנסיבות של שבי;
- ◆ פגיעה באופן חמור בכבוד אישי כפשע מלחמה, בנסיבות של שבי.

הצווים נגד ראש ממשלת ישראל ושר הביטחון

במקביל, התובע ציין כי לפי ראיות שנאספו, יש יסוד סביר להאמין כי ישראל שללה לכאורה באופן מכוון ושיטתי מהאוכלוסייה האזרחית בכל רצועת עזה צרכים הכרחיים עבור הישרדות אנושית. הוא טען כי זה בוצע באמצעות הטלת מצור מוחלט על רצועת עזה, ניתוק צינורות מים ואספקת חשמל ומתקפות על עובדי סיוע, וכי היו הגבלות שרירותיות על העברת אספקה חיונית גם לאחר פתיחת המעברים. לטענתו, ישראל השתמשה בהרעבה ובמעשי אלימות נוספים בניסיון להשמיד את חמאס, להבטיח את השבת החטופים ולהעניש קולקטיבית את האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה מאחר שהיא נתפשת כאיום על ישראל. הסעיפים המיוחסים לראש הממשלה ולשר הביטחון החל מ-8 באוקטובר 2023 הם:

- ◆ הרעבת אוכלוסייה אזרחית כשיטת לוחמה המהווה פשע מלחמה;
- ◆ גרימה ביודעין של סבל חמור, פציעה חמורה, או יחס אכזרי כפשע מלחמה;
- ◆ הרג מכוון או רצח כפשע מלחמה;
- ◆ הכוונה של מתקפות מכוונות נגד אוכלוסייה אזרחית כפשע מלחמה;
- ◆ השמדה ו/או רצח, כולל מקרי מוות הנגרמים כתוצאה מהרעבה, כפשע נגד האנושות;
- ◆ רדיפה כפשע נגד האנושות;
- ◆ מעשים לא אנושיים אחרים שמהווים פשעים נגד האנושות.

מימין: התובע הכללי עם בני משפחות של חטופים ישראלים; משמאל: התובע עם בני משפחות של נפגעים פלסטינים (חשבון X של בית הדין הפלילי הבינלאומי, 3 בדצמבר 2023)

משמעויות הבקשה

בקשת התובע ח'אן להוציא צווים נגד נתניהו וגלנט היא חסרת תקדים מאחר שמדובר בפעם הראשונה בה משרד התובע של בית הדין הפלילי הבינלאומי מבקש לעצור מנהיג נבחר של מדינה דמוקרטית מערבית. המהלך עלול להוות תקדים בטיפול משרד התובע בתיקי חקירה שבהם מעורבות מדינות מערביות, כעת ובעתיד. מלבד החקירה נגד ישראל, התיק הנוסף שנמצא כיום על שולחן התובע ועוסק במדינות מערביות הוא חקירת חשדות לפשעי מלחמה ולפשעים נגד האנושות במהלך המלחמה באפגניסטן מאז שנת 2003, כולל מצד כוחות

אמריקאים ואפשרות לחקירה גם נגד כוחות של מדינות מערביות נוספות שהשתתפו בקואליציה שהובילה ארה"ב.

◀ מדובר גם בבקשה הראשונה לצווי מעצר במסגרת החקירה על "המצב בפלסטין" שמתנהלת בבית הדין הפלילי הבינלאומי מאז מרץ 2021 ואשר בוחנת חשדות לפשעים שבוצעו מאז 13 ביוני 2014 (מבצע "צוק איתן") ברצועת עזה, יהודה ושומרון ומזרח ירושלים. **הוצאת צווי מעצר נגד ראש הממשלה ושר הביטחון המכהנים עלולה להוביל לצעדים דומים מצד משרד התובע גם נגד אישי ממשל ואנשי צבא שכבר אינם מכהנים ואשר התובע עלול לחשוב שיש יסוד סביר להאמין כי הם היו מעורבים בפשעים לכאורה שבוצעו לאורך התקופה הנחקרת.**

◀ הבקשה לצווי מעצר נגד נתניהו וגלנט, ואופי הסעיפים שצוינו בבקשה, מלמדים כי התובע מתמקד כרגע בזווית ההומניטרית של מדיניות ממשלת ישראל במלחמה ברצועת עזה, ולא בפעילות הצבאית. מהודעת התובע עולה כי הוא סבור שהממשלה היא שקיבלה החלטה להשתמש בהרעבה נגד האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה, ואמירתו כי הוא מבקש להאשים "שניים מבין אלו הנושאים בעיקר האחריות", **מצביעה על האפשרות שהוא עלול לבקש בהמשך הוצאת צווי מעצר נגד חברי ממשלה נוספים.** כמו כן, מאחר שהתובע הדגיש כי הוא חוקר גם את התקיפות ברצועת עזה, **ניתן להעריך אפשרות גם לנקיטה בצעדים נגד אנשי צבא.**

◀ בבקשת התובע יש גם פגמים משמעותיים בכל הנוגע לפעילות ההומניטרית שמהווה את הבסיס לטענותיו נגד נתניהו וגלנט. הוא ציין כי מעבר ארז היה סגור לאורך תקופה ממושכת, אולם אין התייחסות לכך שמחבלי חמאס השתלטו על המעבר ב-7 באוקטובר והרסו אותו לחלוטין ועל כן לא ניתן היה להפעיל אותו עד תחילת מאי 2024; הוא האשים את ישראל בסגירת מעבר רפיח, אולם ישראל השתלטה על הצד הפלסטיני של המעבר רק ב-7 במאי 2024, ועד אז הוא היה בשליטת חמאס ברצועת עזה ושל מצרים; התובע גם התעלם מכך שסיוע הומניטרי בכמויות גדולות נכנס מדי יום לרצועת עזה, דרך מספר מעברים יבשתיים משטח ישראל, בנוסף למזח הימי שהקים צבא ארה"ב ובנוסף להצנחות מהאוויר (אתר מתאם פעולות הממשלה בשטחים, פרטים?); כמו כן, התובע לא התייחס לעובדה שפעילי חמאס השתלטו בעצמם על משלוחי סיוע שנכנסו לרצועת עזה ומנעו ממנו להגיע לאזרחים נזקקים והם אף ירו לעבר מעבר כרם שלום שמשמש להעברת הסיוע.

◀ התובע ביקש להצדיק את ההודעה שמשלבת בקשה משותפת לצווי מעצר הן נגד מנהיגי טרור והן נגד מנהיגי מדינה מערבית בטיעון שיש ליישם את החוק באופן שווה כדי למנוע מראית עין של יישום באופן בררני. עם זאת, ההחלטה שלו לכרוך יחד את שני הצדדים, במיוחד לנוכח הזוועות שבוצעו ב-7 באוקטובר, יוצרת מראית עין של הקבלה בין הצדדים ושולחת איתות שלילי ביחס לזכותה של ישראל, ושל כל מדינה דמוקרטית, להילחם בטרור שמאיים על אזרחיה, במיוחד לאחר רצח של יותר מ-1,200 אזרחים וחטיפת יותר ממאתיים.

◀ יתרה מכך, הבקשה להוצאת צווי נגד מנהיגים בישראל, שבעה חודשים אחרי תחילת המלחמה, גם **מעלה תהיות אם משרד התובע אינו מושפע מגורמים זרים**, כדוגמת המחאה האנטי-ישראלית ואנטישמית ברחבי העולם או משיקולי פופולריות. חשוב להזכיר כי תובעי בית הדין הפלילי הבינלאומי לא פתחו בחקירה סביב מלחמת האזרחים בסוריה שהחלה במרץ 2011 ולא נקטו בצעדים כלשהם נגד הנשיא בשאר אל-אסד ובכירים

אחרים במשטר ובכוחות הביטחון הסוריים שאחראים לפשעי מלחמה ולפשעים נגד האנושות עם הריגתם המכוונת של מאות אלפים מאזרחי המדינה ולעקירתם של מיליונים נוספים.

◀ התובע ח'אן התייחס בהודעתו לעקרון המשלימות, אחד הסעיפים המהותיים של אמנת רומא, אשר קובע כי בית הדין הפלילי הבינלאומי יכול לחקור חשדות לפשעי מלחמה ולפשעים נגד האנושות ולהגיש כתבי אישום אם הוא מגיע למסקנה כי המדינה הנידונה אינה חוקרת בעצמה את החשדות במסגרת המוסדות שלה או שאינה מוכנה לחקור אותם. עד כה, הייתה תמימות דעים בערכאות משפטיות בינלאומיות ובמדינות רבות כי מערכת המשפט האזרחיות והצבאיות בישראל מטפלת ביעילות בחשדות לביצוע פשעים ומקדמות הליכים משפטיים במקרה הצורך, אולם ח'אן הראה כי אינו שותף לעמדה זו.

◀ בהמשך לכך, להוצאת צווי מעצר נגד נתניהו וגלנט עלולות להיות השלכות מרחיקות לכת עבור הליכים משפטיים נוספים נגד ישראל ונגד אישים ישראלים, כדוגמת הליכים בתביעה שהגישה דרום אפריקה נגד ישראל בבית הדין הבינלאומי לצדק בהאג. בנוסף, הוצאת צווי מעצר, שתעיד על חוסר אמון במערכת המשפטית בישראל, תיתן גושפנקא גם לערכאות משפטיות במדינות ברחבי העולם לנקוט בהליכים פליליים נגד מקבלי החלטות ונגד אנשי צבא ואף לעצור אותם אם יגיעו לתחום השיפוט של אותן מדינות.

◀ אם אכן יוצאו צווי המעצר, תהיה בכך פגיעה משמעותית בחופש התנועה של נתניהו וגלנט, שלא יוכלו להגיע למדינות שהן בעלות ברית וידידות של ישראל, אולם גם נדרשות למלא אחרי החובות שלהן במסגרת אמנת רומא, ובהן כל 27 מדינות האיחוד האירופי ובריטניה. מספר מדינות אירופיות כבר הכריזו באופן מפורש או מרומז כי הן מחויבות לעצור את ראש הממשלה נתניהו אם יוצא נגדו צו והוא יגיע לשטחן (תקשורת ישראלית, 21-22 במאי 2024). מלבד זאת, הוצאת צווי מעצר גם עלולה להקשות על מדינות ידידותיות לנהל קשרים מדיניים שוטפים עם ראש הממשלה ושר הביטחון בשל היותם חשודים בביצוע פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות לכאורה, והן גם עלולות לשקול את המשך קשריהן הביטחוניים והצבאיים עם ישראל, וכך גם מוסדות אקדמיים וחברות במגזר הפרטי. מנגד, אם יוצא צו מעצר נגד אסמעיל הניה, הסיכון שלו להיעצר נמוך יותר לנוכח המדינות שבהן הוא מבקר בדרך כלל - קטאר ותורכיה אינן חברות באמנת רומא, בעוד שאיראן ומצרים לא אשררו את האמנה ולכן אינן מחויבות ליישם צווי מעצר.

השלבים הבאים

◀ הרכב השופטים בערכאת קדם-משפט מספר אחד של בית הדין הפלילי הבינלאומי יכריע אם יש "יסוד סביר להאמין" כי האישים שמופיעים בבקשת התובע אכן ביצעו פשעים שנמצאים בתחום השיפוט של בית הדין. השופטים יכולים לקבל את הבקשה במלואה או לדחות אותה. אפשרות נוספת היא שהם יקבלו את הבקשה באופן חלקי, עם הוצאת צווי מעצר נגד חלק מהאישים או ביטול חלק מהחשדות. פרסום ההחלטה צפוי בין מספר שבועות למספר חודשים. בהקשר זה יצוין כי צו המעצר נגד נשיא רוסיה, ולדימיר פוטין, הוצא בתוך חודש מהגשת הבקשה, בעוד שצו המעצר נגד נשיא סודאן לשעבר, עמר אלבשיר, הוצא אחרי שמונה חודשים.

◀ אם השופטים יאשרו הוצאת צווי מעצר, החשודים יוכלו להסגיר עצמם מרצונם לבית הדין הפלילי הבינלאומי לצורך שימוע בפני הערכאה הקדם-משפטית, לפני שהשופטים יכריעו אם לאשר את סעיפי האישום. אם החשודים

יסרבו להגיע לבית הדין, 124 המדינות החברות במסגרת אמנת רומא, שמסדירה את פעילות בית הדין הפלילי הבינלאומי, מחויבות לעצור את האישים החשודים אם יגיעו לתחומן ולהסגיר אותם לבית הדין, על אף שמניסיון העבר, לא תמיד הן מילאו אחר הדרישה.

תגובות בזירה הפלסטינית

◀ פסיקת בית הדין הבינלאומי לצדק והבקשה של תובע בית הדין הפלילי הבינלאומי להוצאת צווי מעצר מהוות הישג חשוב עבור הלוחמה המשפטית הפלסטינית שמהווה מרכיב מרכזי בפעילות הדה-לגיטימציה שמנהלים הרשות הפלסטינית, חמאס וארגונים פלסטיניים בלתי ממשלתיים נגד ישראל מזה שנים. הפעילות כוללת בין השאר פנייה לערכאות משפטיות בינלאומיות ועידוד הקמת ועדות חקירה בינלאומיות. מטרת הלוחמה המשפטית הפלסטינית, לצד הפעילות המדינית, נועדה לכבול את ידי ישראל במאבק נגד הטרור, להכפיש את תדמית ישראל בדעת הקהל הבינלאומית ולכרסם באמינות המוסדות הממלכתיים במדינת ישראל. במרץ 2023, התקיימה ברצועת עזה ועידה בנושא הלוחמה המשפטית נגד ישראל שהמליצה על אימוץ העימות המשפטי כשיטת התנגדות בסיסית של הפלסטינים בזירה הבינלאומית ועל הקמת צוות משפטי שייגש לבית הדין הפלילי הבינלאומי תיקים על הפרות ישראליות. יצוין כי במהלך הוועידה הדגישו הדוברים כי המאבק המשפטי חשוב לא פחות מהמאבק המזוין בישראל.²

התובע ח'אן עם אבו מאזן ברמאללה (חשבון X של בית הדין הפלילי הבינלאומי, 3 בדצמבר 2023)

◀ הפלסטינים בירכו על פסיקת בית הדין הבינלאומי לצדק ועל הבקשה לצווי מעצר נגד נתניהו וגלנט. עם זאת, התגובות הביעו ספקות לגבי נכונות ישראל להפסיק את הפעולה ברפיח לצד ביקורת על בקשת התובע ח'אן להוציא צווי מעצר גם נגד שלושת בכירי חמאס. להלן התגובות הבולטות.

הרשות הפלסטינית

◀ **פסיקת בית הדין הבינלאומי לצדק:** הודעה מטעם לשכת הנשיאות הפלסטינית בירכה על החלטת בית הדין. ההודעה קראה לקהילה הבינלאומית לחייב את ישראל ליישם את החלטות בית הדין והאשימה כי ישראל

² להרחבה בנושא ראו מחקר מרכז המידע מ-26 במרץ 2023: "[המערכה המשפטית: ועידה ברצועת עזה בנושא המלחמה המשפטית בישראל](#)".

"מחשיבה את עצמה כמי שנמצאת מעל החוק הבינלאומי ושלא ניתן לדרוש ממנה דין וחשבון בשל התמיכה העיוורת והמוטה מצד ארה"ב". ההודעה גם הודתה למדינות "שניצבו לצד הזכות הפלסטינית" (מען, 24 במאי 2024).

◀ **הבקשה להוצאת צווי מעצר:** ואצל אבו יוסף, חבר הוועד הפועל של אש"ף, אמר כי בקשת התובע הכללי מערבבת בין הקורבן לתליין. הוא הוסיף כי בית המשפט נדרש להוציא צווי מעצר נגד הבכירים הישראלים שממשיכים בפשעי רצח עם ברצועת עזה כדי לעצור את הפשעים הללו (אתר swissinfo, 20 במאי 2024). אחמד מג'דלאני, חבר הוועד הפועל של אש"ף, שיבח את בקשת התובע. הוא אמר כי זהו צעד בכיוון הנכון, אם כי הגיע באיחור רב (אתר ספוטניק בערבית, 20 במאי 2024).

חמאס

◀ **פסיקת בית הדין הבינלאומי לצדק:** תנועת חמאס בירכה על ההחלטה, אולם לא הסתירה את אכזבתה מכך שההחלטה נוגעת להפסקת "התוקפנות הישראלית" רק ברפיח ולא בכל רצועת עזה. בחמאס גם קראו לקהילה הבינלאומית להפעיל לחץ על ישראל כדי לחייב אותה לציית להחלטה (ערוץ הטלגרם של חמאס, 24 במאי 2024).

◀ בכיר חמאס, אוסמה חמדאן, האשים כי ישראל מנסה להתחמק מיישום ההחלטות של בית הדין הבינלאומי לצדק (ערוץ הטלגרם של אלג'זירה, 25 במאי 2024).

◀ אדהם אבו סלמיה, פעיל חמאס מדיר אלבלח שמתגורר באיסטנבול, כתב כי העולם מתייחס כעת לישראל כאל מדינה "סוררת", שמבצעת רצח עם נגד העם הפלסטיני, במיוחד לאחר שהגיבה להחלטת בית המשפט בתקיפה נגד רפיח. הוא הוסיף כי ישראל נכשלה בניסיון להציג עצמה בפני העולם כ"נוה מדבר של דמוקרטיה בלב האפלה" וכי כיום היא נתפסת בתודעה הקולקטיבית המערבית כמדינה פשיסטית, שמבצעת פשעי מלחמה ואינה מציינת לחוק הבינלאומי (חשבון X של אדהם אבו סלמיה, 25 במאי 2024).

◀ **הבקשה להוצאת צווי מעצר:** משרד ההסברה הממשלתי של חמאס ברצועת עזה גינה בהודעה רשמית את הבקשה להוצאת צווי המעצר נגד מנהיגי חמאס והאשים כי מדובר בהשוואה בין הקורבן לבין המוציא להורג וכי הבקשה מבוססת על תעמולה ישראלית "שקרית ומומצאת" לגבי ה-7 באוקטובר. לגבי החלטת התובע ביחס לנתניהו ולגלנט, נאמר בהודעה כי מדובר בצעד משפטי בכיוון הנכון, על אף שהוא הגיע מאוחר ורק אחרי הפצרות מרובות, כאשר ההודעה קראה לעצור את כל "פושעי המלחמה" בישראל (ערוץ הטלגרם של משרד ההסברה הממשלתי, 20 במאי 2024).

◀ בכיר חמאס, סאמי אבו זהרי, מסר בתגובה לבקשה לצווי המעצר נגד בכירי חמאס כי זו השוואה בין הקורבן לתליין. עוד אמר כי ההחלטה מעודדת את ישראל להמשיך ב"מלחמת ההשמדה" ברצועת עזה (רויטרס, 20 במאי 2024).

◀ אבראהים אלמדהון, הפובליציסט פעיל חמאס, אמר כי מגוחך שבית הדין הפלילי הבינלאומי משווה בין חמאס לישראל, וכי ישראל צריכה לתת את הדין על "הפשעים נגד האנושות ומלחמת ההשמדה" שהיא ביצעה (חשבון X של אבראהים אלמדהון, 20 במאי 2024)

הג'האד האסלאמי בפלסטין

◀ **פסיקת בית הדין הבינלאומי לצדק:** הודעת הג'האד האסלאמי בפלסטין ציינה כי הפסיקה לא מילאה אחרי כל השאיפות של העם הפלסטיני לעצירת "התוקפנות" ואינה מבטיחה את הפתיחה המלאה של כל המעברים, אולם היא "חושפת את הישות הציונית ברמה המשפטית ומעמיקה את הקרע בינה לבין המוסדות" (ערוץ הטלגרם של ערוץ אלאקצא, 24 במאי 2024).

◀ **הבקשה להוצאת צווי מעצר:** בהודעת הג'האד האסלאמי בפלסטין נאמר כי התובע "הסתפק" בבקשה להוציא צווי מעצר נגד נתניהו וגלנט, תוך התעלמות ממאות פעולות של גורמים צבאיים ישראלים מאז ה-7 באוקטובר 2023. ההודעה הוסיפה כי זהו צעד קטן ומאוחר בכיוון הנכון. במקביל גינתה ההודעה את ההמלצה להוציא צווי מעצר נגד שלושה ממנהיגי חמאס (ערוץ הטלגרם של לשכת ההסברה של הג'האד האסלאמי, 20 במאי 2024).

כלי התקשורת הפלסטיניים

◀ **פסיקת בית הדין הבינלאומי לצדק:** מאמר המערכת של העיתון אלקדס תהה בעקבות הפסיקה אם ישראל תיישם את ההחלטה ותציית לה, או שקצב התוקפנות יתרחב, וישראל תתעלם מהאמנות וההחלטות הבינלאומיות של האו"ם "בפעם השנייה, השלישית והעשירית?!" (אלקדס, 25 במאי 2024).

◀ **הבקשה להוצאת צווי מעצר:** במאמר המערכת של אלקדס נכתב כי התובע ניסה לחפש פתרון דיפלומטי, כאילו השוויון בין הרוצח לנרצח, בין התליין לקורבן ובין הסוהר לאסיר, ישיג איזון של צדק, אך האמת היא שהמלצות אלו הן פשע גדול נגד העניין הפלסטיני, וסוללות את הדרך עבור ישראל להמשיך ב"תוקפנותה" וב"כיבוש שלה בפלסטין". המאמר גם התריס כי העמדה האמריקאית נגד בית הדין מספיקה כדי לתאר את "קשירת הקשר" העולמית נגד "פלסטין" (אלקדס, 21 במאי 2024).

◀ אשרף אלעג'רמי, לשעבר השר לענייני אסירים בממשלה הפלסטינית, כתב כי בקשת התובע להוצאת צווי מעצר נגד נתניהו וגלנט מהווה צעד חשוב ביותר בהעמדה לדין של ישראל ושפיטתה על "פשעיה", שעשוי להוביל להתפתחויות חשובות בזירה הבינלאומית בכל מה שקשור לעם הפלסטיני. הוא הדגיש כי הפלסטינים צריכים לשתף פעולה עם בתי הדין הבינלאומי ולספק להם את כל המסמכים והראיות שבידינו "שמרשיעים את ישראל וחושפים את פשעיה". הוא הדגיש כי "הזירה הבינלאומית היא הזירה החשובה ביותר של הסכסוך והמלחמה וכי אין לזלזל בכל מאמץ, קטן ככל שיהיה". עוד צוין שהמלחמה בישראל היא ארוכה ומסובכת, ומצריכה כל מאמץ וכל אנרגיה אפשריים, לא רק מהפלסטינים, אלא גם מהאחים והידידים ברחבי העולם (אלאיאם, 22 במאי 2024).

◀ החוקר עמאר ג'מהור כתב באלחיאית אלג'דידה, המזוהה עם הרשות הפלסטינית, כי הבקשה לצווי מעצר מציבה את נתניהו וגלנט בין "פושעי ההיסטוריה". ג'מהור הוסיף כי בקשת הצווים, יחד עם ההכרזה של שלוש מדינות אירופיות (אירלנד, ספרד ונורבגיה) על הכרה במדינה פלסטינית, מהווה מכה כפולה עבור ישראל, שלדבריו נלחמת כעת לא רק נגד הפלסטינים, אלא נגד כל עמי העולם (אלחיאית אלג'דידה, 23 במאי 2024).

מימין: קריקטורה פלסטינית המציגה את נתניהו וגלנט בתור "מבוקשים" (אלקדס, 21 במאי 2024); משמאל: קריקטורה של הקריקטוריסט הפלסטיני עלאא' אללקטה על כך שבית הדין הפלילי משווה בין התליין לקורבן (חשבון X של הוועידה העממית של הפלסטינים בתפוצות, 21 במאי 2024)

נספח: הפעילות הפלסטינית מול בתי הדין הבינלאומיים

◀ ב-21 בינואר 2009 ביקשה הרשות הפלסטינית לראשונה להצטרף כחברה **בבית הדין הפלילי הבינלאומי** ולקבל עליה את סמכות השיפוט שלו. בקשה זו נדחתה על ידי התובע דאז על בסיס סעיף באמנה לפיו רק מדינה שהוכרה בזירה הבינלאומית יכולה לקבל על עצמה את סמכות השיפוט של בית הדין. עם זאת ציין התובע, כי כאשר תוכר הרשות הפלסטינית כמדינה על ידי וועדת המדינות החברות באמנת רומא או על ידי האו"ם ניתן יהיה לשקול את הבקשה שוב.

◀ ב-29 בנובמבר 2012 אימצה העצרת הכללית של האו"ם את החלטה 67/19 אשר הכירה ברשות הפלסטינית כמדינה משקיפה לא חברה. כך התאפשר לרשות הפלסטינית לאשרר את אמנת רומא. ב-2 בינואר 2015 אישרה הרשות את האמנה וב-6 בינואר 2015 קיבלה העצרת הכללית של האו"ם, כמויפת הכוח של בית הדין, את האשרור.

◀ בינואר 2015 קיבל רשם בית הדין הפלילי מסמך מאת הממשלה הפלסטינית המצהיר על קבלת הסמכות השיפוטית של בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג החל מ-13 ביוני 2014. מזכ"ל האו"ם הודיע, כי הוא מקבל את מסמכי הפלסטינים אודות אשרור אמנת רומא (AP, 7 בינואר 2015).

◀ מיד לאחר קבלת הסמכות השיפוטית של בית הדין על ידי הרשות הפלסטינית החלו הפלסטינים לקיים פעילות אינטנסיבית להבאת ישראל לחקירה בבית הדין. במסגרת זאת הם הגישו לתובעת הכללית דו"חות מפורטים בגין מה שהם מכנים "פשעי" ישראל ביהודה שומרון ורצועת עזה. גורמים פלסטינים בכירים שבו ותבעו מהתובעת הכללית שתפתח בחקירה נגד בכירים ישראליים בנוגע ל"פשעים" שישראל מבצעת נגד העם הפלסטיני. האיום בפנייה לבית הדין הפכה לאיום קבוע של הפלסטינים על ישראל בכל הזדמנות.

◀ בעקבות פניות הפלסטינים הודיעה ב-16 בינואר 2015, פאטו בנסודה, התובעת הכללית של בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג, כי פתחה בבדיקה מקדימה בנושא המצב ב"פלסטין", שנועדה לבחון האם קיימת עילה לפתיחה בחקירה של בית הדין. הבדיקה המוקדמת אינה מהווה חקירה אלא משמשת כהליך של בחינת המידע הקיים כדי להגיע לקביעה מבוססת לשאלה, האם קיים בסיס להמשך החקירה על פי העקרונות אשר בוססו על

ידי אמנת רומא. יתרה מזו בית הדין מצוין, כי בהסתמך על העובדות והנסיבות של כל אירוע יחליט בית הדין האם להמשיך לאסוף מידע כדי לבסס מידע מספיק ובסיס חוקתי להגשת החלטה ליזום חקירה או לסרב לפתוח בחקירה. על פי אמנת רומא לא קיימת הגבלת זמן לקבלת ההחלטה של הבדיקה המוקדמת (אתר בית הדין הפלילי הבינלאומי, 16 בינואר 2015).

◀ ב-3 במרץ 2021, הודיעה התובעת בנסודה כי החליטה לפתוח בחקירה של בית הדין נגד ישראל בחשד לביצוע פשעי מלחמה ב"תיק פלסטיין", וזאת אחרי שהערכאה הקדם-שיפוטית של בית הדין קבעה ב-5 בפברואר 2021 כי לבית הדין יש סמכות שיפוטית. החקירה מתייחסת לפשעים לכאורה שהתבצעו בשטחי יהודה ושומרון, במזרח ירושלים וברצועת עזה החל מ-13 ביוני 2014,³ וזאת בהתאם לבקשת "פלסטיין".⁴

◀ ב-25 ביוני 2023, הגישו שמונה חברי המועצה המחוקקת הפלסטינית מטעם חמאס ברצועת עזה תביעה לבית הדין הפלילי הבינלאומי נגד ישראל בטענה לביצוע "פשעי מלחמה ופשעים נגד האנושות" נגד תושבי רצועת עזה מאז שנת 2007, ובמיוחד בשל הנזקים שנגרמו בשל "המצור" על הרצועה. התביעה הוגשה בסיוע של עורכי דין אירופים שמתמחים בהגשת תביעות נגד ישראל לבית הדין הפלילי.⁵

◀ ב-17 בנובמבר 2023, אישר משרד התובע של בית הדין הפלילי כי הוא הרחיב את החקירה על "המצב בפלסטיין" גם להסלמה במעשי העוינות ובאלימות מאז ההתקפות של ה-7 באוקטובר 2023. הודעת התובע הגיעה על רקע בקשה מצד דרום אפריקה, בנגלדש, בוליביה, איי קומורו וג'יבוטי.

◀ ב-29 בדצמבר 2023, הגישה דרום אפריקה בקשה לבית הדין הבינלאומי לצדק לנקיטת הליכים נגד ישראל בטענה להפרות לכאורה של המחויבויות של ישראל במסגרת האמנה למניעת ולענישה על רצח עם בהקשר של הפלסטינים ברצועת עזה. התביעה ביקשה שבית הדין יוציא צווים כדי "להגן מפני פגיעה נוספת, חמורה ובלתי הפיכה בזכויות העם הפלסטיני תחת אמנת רצח העם".

◀ ב-26 בינואר 2024, קבע בית הדין כי יש לו סמכות להכריע בעתירה, מבלי לקבוע כי ישראל מבצעת רצח עם. בית הדין גם הוציא צווים זמניים ראשוניים שקבעו בין השאר כי ישראל חייבת למלא אחרי המחויבויות שלה ולהימנע מהרג של פלסטינים ומגרימת תנאי מחייה שעלולים להביא להרס פיזי של כלל הפלסטינים ברצועת עזה או חלקם; על ישראל למנוע הסתה לביצוע רצח עם נגד הפלסטינים ולפעול נגד אחראים להסתה; ועל ישראל לפעול באופן מיידי לאספקה של סיוע הומניטרי ושל שירותים בסיסיים נדרשים (אתר בית הדין הבינלאומי לצדק, 26 בינואר 2024).

◀ ב-16 בפברואר 2024, דחה בית הדין את בקשת דרום אפריקה להוציא צו שימנע מישראל להוציא לפועל מבצע צבאי ברפיח וקבע כי הצווים שהוצאו בינואר מכסים את כל שטח רצועת עזה. עם זאת, השופטים שבו על הדרישה

³ יום לאחר חטיפה ורצח של שלושה נערים ישראלים בגוש עציון על ידי מחבלים פלסטינים מתנועת חמאס, אירוע שהוביל למבצע מעצרים נרחב של כוחות ביטחון ישראלים של פעילי טרור פלסטינים ביהודה ושומרון, ובהמשך למבצע "צוק איתן" ברצועת עזה (8 ביולי – 26 באוגוסט 2014).

⁴ להרחבה בנושא ראו מחקר מרכז המידע מ-7 במרץ 2021: "[תגובות פלסטיניות להודעת התובעת הכללית של בית הדין הפלילי הבינלאומי על פתיחת חקירה נגד ישראל](#)".

⁵ להרחבה בנושא ראו מחקר מרכז המידע מ-3 ביולי 2023: "[פעילי חמאס הגישו תלונה לבית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג](#)".

שישראל תציית למחויבויות שלה במסגרת האמנה למניעת רצח עם ותבטיח את ביטחונם של הפלסטינים ברצועה (16 בפברואר 2024).

◀ ב-28 במרץ 2024, קבע בית הדין כי ישראל חייבת לנקוט בכל הצעדים ההכרחיים והיעילים על מנת להבטיח אספקה ללא הפרעה של השירותים הבסיסיים הנדרשים ושל סיוע הומניטרי לפלסטינים בכל רצועת עזה, כולל באמצעות הגדלת הקיבולת ומספר המעברים היבשתיים. הפסיקה הגיעה בעקבות בקשה של דרום אפריקה שטענה כי המצב ההומניטרי ברצועת עזה החריף מאז הוצאת הצווים בינואר וכי יש רעב ברצועה (אתר בית הדין הבינלאומי לצדק, 28 במרץ 2024).